

RÅNÄS BRUK

Rånäs bruk

I början av 1770-talet anhöll ägaren till Gimo bruk, bergsrådet Jean Le Febure-Liljenberg, om tillstånd hos hovet att flytta en av Gimos två vallonhammare till Rånäs för produktion av stångjärn. Motiveringen var bristen på skog för kolning samt otillräcklig vattenkraft.

År 1774 fick Bergsrådet bruksprivilegium för stångjärnsproduktion vid Rånäs Bruk. Stångjärnet försågs med Gimos stångjärnsstämpel. År 1806 övergick bruket till släkten Reuterskiöld och smidesverksamhet pågick sedan till 1894.

Av själva smedjan återstår endast några grundstenar. Men sedan 1950-talet finns på det gamla bruksområdet en bilfärdersfabrik. Längs bruksgatan ligger de vitrappade bostadshusen som ursprungligen byggdes för smedernas familjer och annat bruksfolk samt två större byggnader på ömse sidor om brukstorget. Dessa byggnader inhyste brukskontor, skola och förvaltarbostad.

Bruksherrgården (Rånäs slott) i sen empirestil stod färdigt 1844. Den innehåller bl a praktfulla stucktak och överdådiga dekorer i nyrenässans.

Rånäs slott med Stenkvarn och Bruksarkiv, som avstyckades från övriga bruket 1932, har under större delen av 1900-talet ägts av Stockholm stad och landsting och är nu i privat ägo.

In the beginning of the 1770's, the owner of Gimo bruk Jean Le Febure-Liljenberg requested permission from the royal court to move one of Gimo's two Walloon hammers to Rånäs for the production of bar iron. The motivation for the move was the lack of forest for charcoal production as well as insufficient water power.

Jean Le Febure-Liljenberg received his charter for bar iron production at Rånäs Bruk in 1774. The bar iron was issued with Gimo's bar iron stamp. The Reuterskiöld family took over the works in 1806 and the works remained in production until 1894.

Only a few foundation stones remain from the forge itself. A shock absorber factory built in the 1950's stands on the old works area. The historic works street features white plastered houses, originally built for the families of the smiths and other people of the works, as well as two larger buildings on either side of the square. These buildings contain offices, a school and administrator's housing.

The works manor house (Rånäs slott), built in late Empire style, was completed in 1844. It contains a magnificent stuccoed ceiling and extravagant neo-Renaissance decorations.

Rånäs slott, as well as Stenkvarn (an old mill) and the works archive were divided from the rest of the works in 1932. Stockholm city and county council owned these during most of the 1900's; today they are privately owned.

Stångjärnsstämpeln var bruks varumärke och borgade för hög och jämn kvalitet.

The bar iron stamp was the trademark of the Bruks and guaranteed a high and consistent quality.

VALLONBRUK

Industriområden där naturliggångar bearbetas kallas ofta bruk. I Uppland fanns alla nödvändiga naturresurser för järnframställning: malin från Dannemora, skogar till träkol och vattenkraft till masugnar och smedjor. Ett trettioårigt järnbruk växte upp i landskapet. De kallas vallonbruk efter de vallonska yrkesmän som hade en nyckelroll vid järnframställningen. Vallonerna värades till Sverige av fransyska företagsledare, främst Louis De Geer, som insåg värdet av deras yrkeskicklighet. Vallonsmetet pågick från tidigt 1600-tal till en bit in på 1900-talet. Stångjärnet från vallonbruken var under lång tid världslidande i kvalitet, och en stor del av produktionen gick på export, främst till England. I dag är de flesta vallonbruken välbevarade, unika besöksmål och några har fortfarande en världsledande metallindustri.

An industrial village where natural resources are processed is called a "bruk" in Swedish. Within the Uppland region all the necessary raw materials for iron production were available: ore from the Dannemora mines, forests for charcoal, and water for powering blast furnaces and forges. More than thirty ironworks were established in the region. These "vallonbruk" derive their name from the skilled workers who came to Sweden from Wallonia in present day Belgium. The craftsmen were brought here by far-seeing industrial entrepreneurs, among them Louis De Geer, who recognized the value of their professional skills. Walloon forging was the principal iron working method here from the early 17th century until the early 20th century. The vallonbruks bar iron was for many years the finest quality available in the world, and much of the production was exported with the greater part going to England. Today most of the vallonbruks are well-preserved, unique tourist attractions and a few still maintain world-leading metal industries.

